

Matsystemet i sørvest – muligheter, utfordringer og dilemmaer

Oppsummering fra innspillsmøte til matsystemutvalget

Innovasjonsparken i Stavanger

13. november 2025

Bakgrunn

Regjeringen oppnevnte matsystemutvalget 7. februar 2025. Utvalget skal levere en offentlig utredning om fremtidens matsystem (NOU) innen 1. november 2026. Formålet med utredningen er å bidra til å få mer helhetlig kunnskap om det norske matsystemet, vurdere muligheter, dilemmaer og utfordringer fram mot 2050 for å styrke alle de tre dimensjonene av bærekraften i det norske matsystemet og hvordan dette kan bidra til et bærekraftig matsystem globalt. Nærmere informasjon om utvalgets omfattende mandat kan leses på [utvalgets nettsider](#).

Utvalget er et ekspertutvalg bestående av i hovedsak forskere, og skal i henhold til mandatet legge til rette for involvering av relevante aktører fra ulike deler av matsystemet, herunder næringsliv, forbrukere, unge, og særlige interessegrupper. For å sikre et bredt tilfang av innspill har det blitt arrangerte flere innspillsmøter.

Matsystemutvalget arrangerte et åpent innspillsmøte i Oslo 20.mai 2025 der nærmere 50 organisasjoner og institusjoner med tilknytning til matsystemet kom med sine innspill til utvalget. For å få innspill om spesifikke tema og regionale særtrekk, er det arrangert regionale innspillsmøter i Tromsø, Stavanger, Brumunddal og Trondheim.

Innspillsmøtet i Stavanger 13.november 2025 var det andre i rekken. Møtet viet spesiell oppmerksomhet til muligheter og utfordringer for blå og grønn sektor i regionen. Grøntproduksjon og næringsmiddelindustri var særlig representert på dette innspillsmøte.

I tillegg til innspillsmøtene, har det vært mulig for alle som ønsker det å sende skriftlige innspill til utvalget via utvalget sin nettside.

Oppsummering av innspillmøtet i Stavanger

Utvalgsleder og møteleder Bent Høie ønsket velkommen til møtet og innledet med å fortelle om bakgrunnen for at utvalget ble satt ned, utvalgets mandat og medlemmer samt programmet for dagen.

Under følger oppsummering av de ulike innspillene.

Fôr i et bærekraftig matsystem

Leif Kjetil Skjæveland, Bærekraftansvarlig og samfunnskontakt, Skretting Norge.

Selskapet Skretting har en 126 år lang historie og er i dag en global leverandør av fôr til havbruksnæringen. Skretting er pionerer innen fôr til marine arter. De produserer fôr til over 60 arter av fisk og reker, omsetter globalt for nærmere 30 mrd. kroner, hvorav 13 mrd. omsetning i Norge. De har et globalt forskingssenter i Stavanger med forskere fra 40 land.

Skjæveland pekte bl.a. på:

- Akilleshælen til norsk havbruk i en global verden er særlig knyttet til fôr og fôringredienser.
- Med en voksende befolkning globalt er matproduksjon fra havet en viktig del av matsikkerheten. Oppdrettslaks er et beredskapslager og en handelsvare i krisetid.
- Tilgang til omega-3 er en utfordring for akvakulturnæringen fordi etterspørselen etter dette overstiger tilgangen fra fiskeolje. Villfiskbestandene er allerede maksimalt utnyttet og det er ønsket om å bruke omega-3 fra dyrkede alger i stedet for fra villfisk. Det er ikke nok villfisk til å dekke behovet for marine råstoffer i fiskefôr. Vegetabilier kommer til å bli en global knapphet med stor konkurranse om å få tak i.
- Videre er det en utfordring at Norge og EU m.fl. ikke blir enige om kvotefordeling av kolmule. Dette får stor virkning på fôrproduksjonen. Kolmulen har blitt overfisket i over 10 år. Da må fiskefôrprodusentene importere fiskemel og -olje i stedet for å bruke norsk råstoff.
- 8 pst. av råvarene i fôrproduksjonen til havbruksnæringen er norske, og 20 pst. kommer fra andre kontinenter enn Europa.
- Nye fôrråvarer klarer ikke å konkurrere med soya på verken pris eller klimagassutslipp.
- Kina dominerer den globale produksjonen av essensielle mikroråvarer.
- For å nå samfunnsoppdragets mål om økning fra 8 til 25 pst. norskandel i fôret trengs det 600 000 tonn nye, bærekraftige fôrråvarer til det norske matsystemet innen 2034. Det er fint om råvaren er norsk, men det er også behov for å ha et nordisk eller europeisk perspektiv på fremtidens bærekraftige fôrproduksjon.

Bærekraftig matproduksjon og regional utvikling i sørvest

May Endresen, seksjonssjef for næring, Rogaland Fylkeskommune

Endresen pekte bl.a. på:

- Rogaland har fortrinn som matfylke med jordsmonn/landskap/klima, en kultur for entreprenørskap og sterke kompetansemiljø.
- Det er stor bredde i volum i matproduksjonen og hele verdikjeden med fôr- og utstyrleverandør og mottaksleddet i både grønn og blå sektor er til stede i fylket.
- Stort ansvar mht. forvaltning av ressurser og areal. Endresen vektla at et godt planarbeid er viktig for å ivareta jordvernet i fylket. Arbeidet med [FRAM - fylkesplan for regional utvikling, areal og mobilitet](#) handler om å slå sammen ulike arealplaner for å ivareta hensyn til jordvern, natur-, friluft- og landskapsverdier. Målet er effektiv arealbruk og redusere omfanget av mer nedbygging av natur.
- Det arbeides for å styrke sirkulariteten i matsystemet i samspill mellom landbruk, havbruk, industri og forskning. Skalering er en større utfordring enn innovasjon. Forutsigbare rammevilkår for produsent og industri og god håndtering av interessekonflikter er nødvendig.
- Betydningen av klynger, samarbeid og symbioser: Kviamarka næringspark er Norges største samlede næringsareal for foredling av mat. Et annet eksempel er Innovasjon Norges næringsklynge på agritech.
- Blå sektor står også for en betydelig del av verdiskapingen på matområdet i fylket, som særlig er store på mottak/produksjon av fiskefôr, fiskemel og -olje. Utfordringer knyttet til nok tilgang på kraft til å bygge nytt/ekspandere.
- Viktig å prioritere matberedskap både som følge av økt geopolitisk uro og klimaendringer. Blå sektor er viktig bidragsyter for matforsyning. Matsystemet må sees som en del av nasjonal beredskap, der desentraliserte, regionale verdikjeder reduserer sårbarheten.

Anbefalinger til utvalget:

1) Styrke jordvern og lønnsomheten i jordbruket; 2) Sikre nødvendig infrastruktur og rammevilkår; 3) Redusere miljøavtrykket i grønn og blå sektor og begrense matsvinn allerede fra første leddet; 4) Langsiktige rammevilkår for produksjon og investering i jordbruk og sjømatnæring; 5) Begrense kjedemakt og styrke regionale matverdikjeder, både grønn og blå sektor; 6) Styrke forskning, sirkulære løsninger og rekruttering til utdanninger innen naturbruk, matfag, agronomi og veterinærmedisin.

Monica Dahlmo, landbruksdirektør, Statsforvalteren i Rogaland

Dahlmo pekte bl.a. på:

- Rogalands betydning for nasjonal matproduksjon, særlig knyttet til husdyrproduksjon, grøntproduksjon og en tilhørende sterk næringsmiddelindustri. Det er til dels høy

tetthet av foretak og spesialiserte produksjoner i deler av fylket (grønt, kylling, storfe), og Rogaland har bønder som kan og vil.

- Husdyrproduksjon er avgjørende for inntekt, arealbruk, verdiskaping, bosetting og jordbruk i hele Rogaland. Videre ble betydningen av infrastruktur og en sterk tilhørende industri vektlagt.
- Arealmessige utfordringer: 42 pst. av jordbruksarealet i Rogaland er innmarksbeite som ikke kan pløyes. 93 pst. av den pløybare jorda er av god eller svært god kvalitet, men den ligger nær tettbygde strøk og er utsatt for nedbygging. På mesteparten av den pløybare jorda er det mulig å dyrke grønnsaker.
- Det er mange avveininger i dagens matsystem. Ivaretagelse av ressursgrunnlaget blir viktig.
 - Klimahensyn vs. naturgitte fortrinn for grovfôrbasert kjøttproduksjon
 - Grøntproduksjon vs. eutrofi
 - Naturhensyn vs. krav om effektivitet
 - Klyngekraft vs. smittevern
 - Jordvern vs. utbygging/vern vs. bruk
- Mht. beredskap stilles det spørsmål om vi er godt nok forberedt på gårdsnivå (beredskapsplaner) og på systemnivå (industri, utbrudd av dyresykdommer m.m.).

Grønt- og veksthusnæringen i et bærekraftig matsystem

Tommy Høyland, daglig leder, Miljøgartneriet

Miljøgartneriet holder til på industriområdet Kviamarka i Hå kommune og har siden 2010 vært produsent i symbiose med Tine Meierier Jæren. Gartnerier produserer årlig ca. 1.000 tonn agurk og 2.600 tonn tomater og har 50-90 ansatte avhengig av tid på året.

Muligheter for norsk grøntproduksjon:

- Økte norskandelene i markedet. Grøntutvalget fremmet en ambisjon om å øke norskandelen i grøntsektoren til 60 pst. innen 2035. I dag er vi på 40 pst. Det ligger muligheter i å forlenge produksjonsperioden. Grossister ønsker mer norsk utenom norsk sesong. Sluttbrukere sier de vil ha mer norsk og myndighetene ivrer for mer norsk (jf. 8 om dagen, i tillegg påvirkes forbrukere gjennom påvirkere på sosiale medier).
- Høy norskandel på agurk handler om at man har klart å bygge varemerke og få dagligvaresektoren med på laget slik at det etterspørres norsk agurk.
- Svinnet på importert agurk og tomat er mye høyere enn de norskproduserte.

Utfordringer:

- Noen må faktisk kjøpe varene som produseres. - Det offentlige? - Kjedene? - Sluttbrukerne?
- Konkurransen med import utenom norsk sesong

- Høye og uforutsigbare kostnader særlig på energi. Tilgang på nok energi. Høy risiko. Får vi solgt det vi produserer? Uttak av planer? Mange sluttbrukere er mer opptatt av pris enn de sier. Det er lavere kjøpsvilje om vinteren pga. pris. Høye lønnskostnader.
- Datasentre synes å selge inn grøntproduksjon i tilknytning til datasentre for å utnytte overskuddsvarme. Dette kan være et risikabelt innsalg med mindre de tenker at det skal produseres i perioden november-april for å konkurrere med import. I norsk sesong er det ikke rom for mer agurk og tomat.
- Ønsker en jevnere produksjon, mindre topper på sommeren og mer produksjon på vinteren.
- Støtteordningene i EU er bedre enn i Norge, og det trengs støtteordninger til energiomstilling og teknologi.

Jone Wiig, Wiig Gartneri AS

Jone Wiig Gartneri AS driver produksjon av agurk, samt frilands grønnsaker og helårsproduksjon av jordbær (JærBær) på Vik i Klepp Kommune. Wiig er prosjekteier for to forskningsprosjekter knyttet til utnyttelse av industriell overskuddsvarme i landbruket.

Vektshusnæringen kan bli mer bærekraftig ved:

- Reduksjon av «fotavtrykk» ref. prosjekter med utnyttelse av restvarme
- Øke norskandelen av frilandsgrønnsaker. Lokal produksjon gir kortere transport og lavere klimautslipp.
- Forlenge vekstsesongen med bruk av Jordvarme. Jæren har unike muligheter i et endret klima med gode lys og milde vintre.
- Økt lokal produksjon gir økning i lokal sysselsetting som gir økt sosial bærekraft.

Barrierer, dilemma og muligheter:

- Er dagens 3 aktører i distribusjons og salgssledd opptatt av og ønsker de en økt norsk andel og redusert import?
- Er det vilje til å bruke virkemidler som importvern og omstillingsmidler til å nå målene?
- Endret klima gir økte og endrede muligheter for grønnsaksproduksjon. Er dagens rammebetingelser og politikk tilrettelagt for dette?
- Opplysning for å endre forbruksvaner må til. Er dagens fokus på animalske kontra vegetabiliske produkter likestilt?
- Økt lokal produksjon gir økt beredskap

Biogass i et mer sirkulært matsystem

Torgeir Erfjord, direktør, Felleskjøpet Rogaland Agder

Felleskjøpet var i sitt innspill utfordret særskilt på å orientere om utfordringer og muligheter knyttet til biogassproduksjon bl.a. med utgangspunkt i Bio Jæren.

Erfjord pekte bl.a. på:

- Kanaliseringspolitikken gir et overskudd av husdyrgjødsel og med det store mengder fosfor i Rogaland. Det må jobbes med å få en mer sirkulær utnyttelse av dette. Målet er en mer sirkulær utnyttelse av fosfor mellom husdyrproduksjonen på Jæren (fosfor i biorest) og kornproduksjon på Østlandet (fosfor i kraftfôr).
- Norsk naturgjødsel omfordeler næringsstoffer: overskuddsgjødsel fra fjørfe og husdyrhold på Jæren omdannes til høyverdig organisk gjødsel til bruk i andre områder (ulike produkter rettet mot ulike markeder).
- Etablering av biogassanlegg på Jæren muliggjør sirkulære matsystem i enda større skala. Landbrukets klimaplan har et mål om at 30 pst. av all husdyrgjødsel skal behandles i industrielle biogassanlegg innen 2030. Status per i dag er under 1 pst. Bio Jæren utgjør 1/3 av målet og er avgjørende for klimaplanen. Bio Jæren ble stiftet i 2022 og består av Felleskjøpet Rogaland og Agder, IVAR (interkommunalt selskap), Lyse og Redo Biosolutions.

Bærekraftig matsystem sett fra bonden

Ståle Hustoft, leder i Rogaland Bondelag

Hustoft pekte bl.a. på:

- Norge har et selvstendig ansvar for å forsyne egen befolkning med mat i form av god selvforsyningsgrad.
- Volumproduksjon er effektiv matproduksjon, og mesteparten av maten vi spiser kommer fra det volumbaserte landbruket. Dette bør ikke snakkes ned.
- Etablerte matsystem må styrkes og omstilling er vanskelig. Det må sikres at verdikjeden fungerer i alle ledd og at produksjonen henger sammen med etterspørselen i markedet. Omstilling må skje gjennom omlegging av forbruk.
- Store utbrudd av dyresykdommer er også et beredskapsspørsmål. Husdyrtettheten i deler av Rogaland er en utfordring mht. smittevern.

Rådgiving og kompetansebehov

Arnstein Røyneberg, styreleder i Norsk Landbruksrådgiving

Norsk Landbruksrådgiving (NLR) er en landsdekkende rådgivingstjeneste for norske bønder, med regional tilstedeværelse i hele landet. I 2024 gikk NLR fra 11 til 1 foretak. NLR er organisert som et samvirkeforetak eid av bonden. NLR har 23.800 medlemmer og 363 ansatte. NLR er bindeleddet mellom forskning og den norske bonde og leverer rådgiving innen agronomi, økonomi, HMS mm.

Røyneberg pekte bl.a. på:

- Matproduksjon er beredskap. Tilgjengelig kunnskap er beredskap og landbruk er en del av totalforsvaret
- I en spørreundersøkelse oppga 30 prosent av rogalandsbøndene at de ikke trenger kunnskap de 15 neste årene.
- NLR er et verktøy for kompetansedeling og kompetanseheving. Kunnskap må utvikles og brukes for å øke norsk matproduksjon.

Marianne Oropeza-Moe, seksjonsleder, NMBU Veterinærhøgskolens Seksjon for småfeforskning og husdyrhelse og SEARCH

NMBU veterinærhøgskolens lokasjon i Sandnes er strategisk viktig i et område med stor husdyrtetthet. SEARCH er et samarbeid mellom NMBU, Universitetet i Stavanger og Stavanger universitetssykehus det er jobbes med en en helse-tilnærming der både leger og veterinærer jobber sammen.

Oropeza-Moe pekte bl.a. på:

- Rogaland kan og bør være en drivkraft for bærekraftig matproduksjon gjennom ny kunnskap og teknologi. Her er kunnskapsdeling essensielt.
- Det er utfordringer med rekruttering i matsystemet knyttet til agronomer, fagarbeidere i matindustri, ingeniører og teknikere, rådgivere, forskere innen grønn teknologi og biogass, samt veterinærer til produksjonsdyrpraksis.
- Det pågår et mentorprosjekt for økt rekruttering av veterinærer til produksjonsdyrpraksis.
- For rekruttering av ungdom må regionen opprettholde og videreutvikle attraktive tilbud innen utdanning og arbeid.

Anbefalinger til matsystemutvalget:

Sør-Vestlandet bør prioriteres som pilotregion for helhetlige og sirkulære matsystemer. Styrke utdannings-, innovasjons- og testarenaer som kobler ulike fagmiljøer som styrker jordbruk, havbruk og teknologi. Tenke nytt – tverrfaglige utdanninger som kobler teknologi, landbruk og klima. Både grunn- og videreutdanningstilbud. Regionale partnerskap er eksempler på hvordan man bygger bærekraft nedenfra.

Næringsmiddelindustrien i et bærekraftig matsystem

Svein-Egil Jørgensen, spesialrådgiver politikk og samfunnskontakt, TINE

Jørgensen pekte dilemmaer i et bærekraftig matsystem

- Beredskapsevne vs. geografi
- Matproduksjon vs. klimaavtrykk
- Selvforsyningsgrad vs. dekningsgrad

Beredskap:

- Beredskapsbehovet er gjort rede for i flere utredninger, strategier og stortingsmeldinger. Kompleksiteten i tilsiktede uønskede hendelser øker i takt med økt sikkerhetspolitisk krise.
- TINE produserer samlet sett 100 mill. liter melk årlig og henter melk fra gårder i hele landet. Forekomsten av gårder og tilhørende meieristruktur speiler også befolkningstettheten. Det er store forskjeller mht. tettheten av gårder i Jær-regionen vs. de tre nordligste fylkene.

Matproduksjon og klimaavtrykk

- TINE har utarbeidete en egen [bærekraftstrategi](#) med konkrete mål bl.a. knyttet til reduksjon av klimagassutslipp.
- 78 pst. av TINE sine klimagassutslipp kommer fra innkjøpt melkeråvarer. TINE har satt mål om 30 pst. reduksjon av kg CO2 i melkeråvaren innen 2030 (gjennom avl, klimasmart fôring, rådgiving m.m.).

Innovasjon som beredskap

- All produksjon av kesam har TINE lagt til meieriet i Tana. Samtidig som dette bidrar til opprettholdelse av meieristruktur i nord har det også en ekstra verdikjedekostnad å legge produksjonen dit.
- Produksjon av norsk mozzarella er lagt til anlegget på Kviamarka i Hå kommune.
- Det er vanskelig å øke forbruket av meieriprodukter i Norge. Markedet er mettet, man følger kostrådene på meieriprodukter, og det er ikke realistisk å utkonkurrere all import (vi produserer ikke alt selv). Det er derfor nødvendig å også satse på eksport for vekst.

Geir Vestly, leder for produsenttjenesten, Q-meieriene

Vestly pekte bl.a. på:

- Rogaland har unike forutsetninger for effektiv og bærekraftig matproduksjon, men det er utfordringer knyttet til arealpress. Vi er i ferd med å bli en stor by på Jæren med dobling av antall innbyggere fra 1980-tallet til 350 000 nå i 2025. Hvordan sikrer vi at matproduksjon fortsatt får plass i fremtidens samfunnsplanlegging?
- Q-bøndene i Rogaland driver allerede svært effektivt, med høy melkeytelse, som gir lavere klimagassutslipp. Strengere krav i ny gjødsselforskrift kan gi redusert produksjon.
- Biogass er en stor mulighet for sirkulær ressursutnyttelse, men slike løsninger krever investeringer. Det er utfordrende når det er vanskelig å finne tomter, og støtteordningene i Norge er svakere enn i mange andre land.
- Balansen mellom klimaambisjoner og behovet for matproduksjon, beredskap og selvforsyning. Avgifter på kunstgjødsel kan føre til lavere melkeytelse per ku, høyere

arealbehov og økt klimaavtrykk – stikk i strid med intensjonen. Metanhemmere kan redusere utslipp, men også redusere melkevolumet basert på den massive motstanden vi ser blant bønder og forbrukere. Vi må sikre at tiltakene faktisk gir ønsket effekt – og at de ikke svekker norsk matproduksjon unødvendig

- Konkurransen i meierisektoren har gitt forbrukerne bedre utvalg, lavere priser og mer innovasjon. Q-Meieriene er et bevis på at det nytter å utfordre etablerte strukturer. Konkurransen i meierimarkedet er skjør, og det er viktig med konkurranse på like vilkår. Vi trenger forutsigbare og like rammevilkår, både når det gjelder forsyning og mottaksplikter, lik pris for råvaren og at det er mulig å konkurrere uten å være mini-TINE med en total portefølje og struktur som det tidligere monopolet.
- Vi bør belønne de bøndene som produserer mest melk per ku med lavest mulig utslipp. Det gir både bedre ressursbruk og lavere klimaavtrykk – og det er rettferdig.

Hanne Steen, Direktør Trygg Mat og Dyrevelferd, Nortura SA

Steen pekte bl.a. på:

- Beredskap handler ikke bare om beredskapslagre eller kornproduksjon, men om hele systemet. Hendelser kan være knyttet til sykdomsutbrudd, kraftfôrkrise, bortfall av import, strømbrudd mm.
- Norge har en landbruksnæring som tar ansvar for beredskap, der samvirkeforetaket gir mulighet for å sette strengere krav gjennom verdikjeden. Det er viktig med kompetanse, kapasitet og kontinuitet i hele verdikjeden. Veterinærberedskap i hele landet er viktig for matberedskap.
- Sverige har et investeringsprogram for beredskap. Det gis bl.a. lokal og regional beredskapsstøtte og rådgivning, støtte og utvikling til innovasjon. Regjeringen er tydelig på at alle må forberede seg. Det pekes på økt tverrsektorielt samarbeid, og det utredes behov for beredskapslagring av medisiner, vaksiner og medisinsk utstyr til husdyr i krig og krise. Det er også satt et mål om å øke forsyningsgraden av kjøtt fra 70 pst. i 2024 til 80 pst. i 2030.
- Smittsomme dyresykdommer og zoonoser er en stor utfordring. Fugleinfluenza smitter stadig flere arter, og kan snart bli en større pandemi enn covid-19. Andre utfordringer afrikansk svinepest, og munn- og klovsyke. Ser vi på Rogaland, som er det mest husdyrtette området i landet, så illustrerer fylket hvor sårbar, men også hvor verdifull matproduksjonen faktisk er.
- Strøm er en stor sårbarhet, da forsvinner også vannforsyningen.

Anbefalinger:

- Matberedskap må høyere opp på dagsorden. Mat er nasjonal sikkerhet. God beredskap er avhengig av et bærekraftig, samordnet og velfungerende matsystem – der dyrehelse, produksjonsøkonomi, miljø og nærings- og landbrukspolitikken spiller på lag.

- Vi må styrke – ikke svekke – de ordningene som bidrar til stabilitet, kompetanse og forutsigbarhet i norsk husdyrproduksjon. Opprettholde evnen til å løse de komplekse utfordringene som klima, økonomi og dyrevelferd krever.
- Viktig å opprettholde markedsreguleringen. Overlater vi alt til kontraktproduksjon og markedskrefter, får vi større svingninger, større risiko og en lavere sjølforsyningsgrad. Produksjonsstyring, mottakspått og samvirkenes ansvar sikrer matproduksjon i hele landet – Det er et spørsmål om evne til å produsere mat også når marginene blir små og risikoen stor.
- Ønskelig med offentlige støtteordninger til beredskapstiltak, beredskapslager medisiner mv og tydelige signaler på ambisjoner. Vi er ikke godt nok forberedt på de store krisene, manglende kapasiteter, kompetanse mv. Manglende kompensasjons- og støtteordninger ved alvorlige hendelser for industriledet svekker den reelle nasjonale beredskapen
- Økt tverrsektorielt samarbeid må på plass. Behov for å forenkle og justere EUs regelverk. En helse, også viktig med tanke på zoonose.
- God dyrehelse gir Norge et unikt beredskapsfortrinn. Lav antibiotikabruk og høy helsestatus reduserer risikoen for produksjonssvikt, men dette fortrinnet er under økende press.
- Drøvtyggerne er ryggraden i kriserobust matproduksjon. Grasbasert produksjon utnytter norske ressurser, gir geografisk spredning og kan opprettholdes selv ved langvarige avbrudd.
- Bedriftene er i konkurranse og kan ikke ha en nasjonal beredskapsstrategi i krig og kriser. Den må utvikles gjennom politiske prioriteringer og tydelige rammevilkår

Muligheter i framtidens matsystem: Framtidensbonden og ny teknologi

Gunnar Edwin Crawford, Head of Agritech, Nordic Edge

Nordic Edge Agritech er en nasjonal «gjøre-tank»/klynge for innovasjon på agritech-området. Nordic Edge Agritech er en sentral partner i AgriFoodTech Norway. Det samarbeides med næringsliv, offentlige aktører og akademia. Crawford orienterte bl.a. om områder de yter bistand innenfor.

Anbefalinger til matsystemutvalget:

- En nasjonal agritech-strategi er på vei. Peger på muligheten for å bruke AgriFoodTech klyngen på Sør-Vestlandet som nasjonal testarena.
- Styrk økosystemer: klyngearbeid er ikke enkeltprosjekter.
- Bygg videre på det som virker.

Muligheter i framtidens matsystem: Bærekraftig verdiskaping i havbruksnæringen

Kirsti Sømme, Kommunikasjons- og markedsansvarlig, Blue planet

Blue Planet er en non-profit-organisasjon/klynge med mål om å tilby et ledende kompetansemiljø for kunnskap, innsikt og kompetanse i havbruksnæringen.

Sømme pekte bl.a. på:

- Næringen har store ambisjoner for økt eksport av sjømat og økt lakseproduksjon under forutsetning av en bærekraftig og forutsigbar vekst.
- Risikorapport fra produksjonsområde 2 (Ryfylke) peker på særlige utfordringer med smitte av lakselus til sjøørret og dårlig velferd hos oppdrettslaks i sjø.
- Utfordringer er også muligheter, og det jobbes med bærekraftsutfordringene i havbruksnæringen knyttet til lakselus, dødelighet, utslipp og omdømme.
- På teknologisiden vises det til dypdrift i sjø, landbasert oppdrett, lukket produksjon og havbruk til havs som løsninger. Videre utvikling av næringen avhenger av at det satses på investeringer i næringen. Det er mange prosjekter knyttet til bruk av ny teknologi som er under utvikling.
- Havbruk er avhengig av en komplett verdikjede med tilstrekkelig kompetanse og kapasiteter.
- Bruk av antibiotika i oppdrettsnæringen er under 1/5 av bruk i norsk landbruk. CO₂ utslipp per produsert kilo laks er lavere enn for svin, storfe, sau og lam. Arealbruk per kilo produsert laks er lavere enn for svin, storfe, sau og lam. Dødelighet i produksjonsområde 2 (Ryfylke) gikk i 2024 ned til 12,2 prosent, mot 22,4 året før.

Beredskap og matsystemet i sørvest-Norge

Sissel Haugdal Jore, professor i samfunnssikkerhet og risikostyring, Universitetet i Stavanger

Jore pekte bl.a. på:

- Geopolitisk ustabilitet og konflikt har gitt oss den mest alvorlige sikkerhetssituasjonen på lang tid som hemmer matproduksjon og handel.
- Vi er dårlig på å forberede oss på *worst case*-scenarioet i Norge og matsystemet må også ses på i et krigsperspektiv.
- Det er viktig å se på verdikjeden og forsyningskjeden: Hvilke globale verdikjeder er norsk matproduksjon avhengig av?
- Migrasjon og sosial uro kan påvirke globale forsyningskjeder.
- Klimaendringer er en risikomultiplikator. Ekstreme hendelser skjer oftere.
- Rent drikkevann tas for gitt, men ødelegges vannsystemet, lammes Norge i en krisesituasjon.
- Et trusselbilde som dreier seg mot det maritime: maritim, olje- og gass, Arktis, hybridkrig. Proteiner fra havet blir viktigere i det globale matsystemet enn tidligere.

Anbefalinger til hva utvalget bør vektlegge:

- Matforsyning må ses på som en kritisk samfunnsfunksjon. Bort fra just in time-tankegangen.
- Avhengighet av digital infrastruktur: Elektrifisering, *back up*-systemer for strøm.
- Vurdere beredskapslagre: mat, utstyr, drivstoff og legemidler.
- Inkludere næringsliv og sivilsamfunn: Næringslivet eier over 80 pst. av kritisk infrastruktur i Norge. Inkluder næringslivet i beredskapen.
- Systemer og planer, herunder også ROS-analyse for alle krisefaser.
- Samarbeid med Norden, EU og NATO.